

Chester, Pa.—Baldwin Locomotive Co. je te dni odslavljal nadaljnjih 1.200 delavcev. To je že tretja velika odslavitve v zadnjih treh mesecih. Tudi druge velike tovarne v predmestjih Philadelphije sledijo zgledu Baldwin kompanije. Sodi se, da je sedaj v Philadelphiji in okolici 75.000 delavcev brez dela.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravstvena Zveza (izven Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrti leta; za Chicago in Cileto \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za inostranstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cileto \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cena glasila po dostavi—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement—Manuscripts will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stik s Haterom:

PROSVETA

2657-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oglepaju, na primer (Feb. 28-30), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevnikom potekla članarina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

138

Naše in vaše meje

Skupine ljudi imajo svoje pravice in svobode. Vsaka skupina hoče svojo pravico in svojo svobodo, kajti vse druge pravice in vse druge svobode so za nič. Moja pravica in svoboda je tvoja krivica in sužnost. Tvoja pravica in svoboda je moja krivica itd. Koliko skupin toliko pravic in svobod! Katera je prava? Kdo izmed vseh ima najbolj prav? Kje je kriterij za merilo?

Delavski tednik "Labor", ki izhaja v Washingtonu, se čudoma vprašuje, zakaj nekatere ženske organizacije nasprotujejo takozvani materni in otroški predlogi, ki je pred kongresom. Zadevne organizacije tudi zahtevajo, da se zvezi biro za varstvo otrok odpravi. Pa se "Labor" vprašuje: "Kako je to mogoče? Zakaj bi ne smele imeti matere in otroci zaščite zvezne vlade? Zvezna vlada sme dati farmarjem navodila za reditev prašičev in goveje živine, zakaj pa ne sme dajati navodil za vzgojo otrok, ki so vendar večje važnosti kakor živina? Odkod si jemljejo to pravico?"

Hm, odkod! Vsaka skupina ponuja in množe celo forsirajo svoje pravice. Po čegavi pravici je prišla prohibicija? Organizacija suhačev jo je forsirala. Odkod pravica takozvane (alepine) carinske protekcije za velike magnate? Od druge, magnatske organizacije, ki je dovolj močna (v kapitalu, ne po številu), da izliti zakone zase.

Skupine, ki imajo privatne bolnišnice in privatne zavode za matere in otroke, so proti temu, da bi jim vlada delala konkurenco. Njihova pravica je, da ekskludirajo samo privatni zavodi te vrste.

Enako je z učnimi zavodi. Amerika ima javne šole in privatne; zadnje so večinoma religiozne. Vsi tedaj so javne šole neprenehoma v boju z organizacijami, ki vodijo svoje, privatne šole. V kongresu je že nekaj let predloga za ustanovitev departmanta prosvete, ki bi nadzoroval šolstvo do gotove meje. To bi bilo potrebno, da bi ta korak še ne pomenil naprednega šolstva, dokler so reakcionarji v vladi. Ali nekaj bi bilo vsaj za začetek. Boljše nekaj kot nič. A predloga še vedno počiva. Zakaj? Zato, ker jo pobijajo organizacije privatnih verskih šol, posebno katoliška cerkev. Ameriška republika ne sme imeti oddelka za šolstvo v vladi! Ne sme se brigati za šolsko vzgojo!

Reakcionarne organizacije, ki usiljujejo svojo vrsto pravice, se pa ne ustavljajo na meji svojih pristašev. Ne, pač pa gredo preko meje in diktirajo svojo pravico — to se pravi: svoje naziranje in svoje doktrine — tudi ljudem, ki so drugačnega prepričanja. Suhači so usilili prohibicijo vsem prebivalcem Amerike ne glede na to, če je komu prav ali ne. Katoliške organizacije na drugi strani usiljujejo svoje zakone glede porodne kontrole, razporeke itd., ki naj veljajo tudi za protestante, drugoverce in brezverce. To je katoliška pravica!

Kapitalisti imajo svoje pravice na ekonomskem polju in v industrijah. Delavci imajo svoje.

Ali je katera pravica merodajna za vse skupine, organizacije in razrede? Ali je mogoča?

Nobena! Ne v civilizirani družbi. Mogoče je le naravno džungelsko pravo: vsak zase in kdor je najmočnejši, ta živi!

V civilizirani družbi ljudi ne velja več naravno pravo, vsaj teoretično ne. Čim je nastala organizacija, kakršnakoli je že bila, je nastal kompromis: pravica manjšine se je podvrgla pravicam večine. Od tedaj imamo — večno nesoglasje, večno konfuzijo in večen konflikt. Kajti nihče ne odstopi od svojih pravic, dokler ni prisiljen! In prisiljen je vedno oni, ki je slabšeji! In slabšeji so lahko v večini številčno. Manjšina lahko izvaja svojo pravico, ker je močnejša. Ima orožje, sredstva sile, v svojih rokah!

Pravica je relativen pojem, ki nastaja in izginja po razmerah. Na današnji stopnji razvoja družbe bi rekli, da vsa pravica bi morala izvirati iz organiziranega razuma in dela. To dvoje, spojeno v eni socialni organizaciji, bi moralo biti podlaga, bistvo in izvor vlade, zakonodaje in justice.

To šele bi lahko porodilo socialno demokratično in socialno pravičnost za večino članov človeške družbe, pravičaprav za vse člane, ker bi odpravilo interesne pravice skupin in razredov.

Glasovi iz naselbin

"Vdova Rošinka" na čikaškem odru

Kot že poročano, bo v nedeljo dne 30. marca uprizorjena na čikaškem odru humoristična igra "Vdova Rošinka". Igra je posneta iz našega življenja v stari domovini. Tekma je med materjo in zalo hčerko, ker si je osvojil arca obeh Rožmanov Janec. Da je tekma huda, pokaže sledeči prizor.

Vstopi Rošinka zelo nejevoljna. Ko opazi Manico pred oglealom, jezna obstane in skoro zakriči:

"Dekle, da te le sram ni! Ali se ne bojiš Boga?" Ves božji dan stoji pred oglealom in si navija lase, pa si barva lase z rdečim papirjem, zavezuje ruto in bliska z očmi ter se ogleduje in smehlja, kako bi bila fantom bolj všeč. "Ali si že pozabila na očeta? Še pol leta ni v grobu, kaj pol leta, še tri mesece ni, kar smo ga pokopali, in ti nič več ne misliš nanj. O ubogi oče, o moj dragi Matija! Hvala Bogu, da ne vidiš svoje hčere, ki si dela fru-fru in se pregrešno oblači."

Po teh besedah skoči jezna k njej in ji razkuštra lase. "Mati, kaj pa govorite? Kdo si dela fru-fru? Pri meni ga ne vidite. In kje si matem lase in sušim lase, komu se smehljam? In na očeta tudi nisem pozabila, saj molim zanj vsaki večer."

"Poglejte si jo, no, kako se je razkokodakala. Še govoriti bi ne smela, ali sem zadnja pri hiši. Da le spregovorim besedo, je že ogenj v strehi", in nejevoljno hodi gor in dol po sobi nekaj časa, obstane pred oglealom in si prične popravljati ruto, lase.

Manica jo osuplo gledela nekaj časa, nakar ji prično lezti solze iz oči, in zahteti:

"Zdaj se pa cmeri kot otroče. Ali hočeš bonbončkov, da ne boš jokala? Mogoče pa bi rajši fantiča, takšnega, ki hodi ponoči pod oknom? Zakaj je vsa trava pod oknom poteptana?"

"Stal, ne vem, kdo je stal. Spala sem in nisem spala, ne videla. Jaz spim ponoči? Mogoče ste pa vi spali in videli, ker vse tako dobro veste. Po dnevu jih pač vidim dosti, stare in mlade, in v nedeljo po maši ste se radi gledali v gručo mladih fantov?"

To je pa bilo že preveč Rošinki, da bi njena lastna hči kaj takega očitala. Ne more se več premagovati, in jezno zakriči: "Ali mi nisi precej tiho! Kaj si vse ne predrzne. In kakšna laž je to. Zdaj ne boš več sama spala, k dekl se preseliš, v tvojo kamrico pa pojdem jaz. Bomo videli, ali bo mir v hiši ali ne. Že nočoj pojdem v tvojo posteljo, ti pa k Špeli. Nobene besede več! Pojdi živini pokladat, da ne bo stala lačna pred praznimi jaslami!"

"No, pa gremo. Le to ne vem, kaj je vam danes, da ste tako natakajeni". In žalostna ter jezna odide.

Rošinka jezno hodi, hodi gor in dol po hiši in si v duhu želi, da prišel ponoči pod okno oni, ki je bil prejani večer, ker biti je moral pravi korenjak, ker so takl odtisli njegovih nog.

"Dobro zdravje ti voščim, vdova Rošinka, na duši in na telesu, in da bi ne imele večje in divje žene moči do tebe. Če pa stopijo čez tvoj prag, me pokliči, da jim pokadim. Take molitvice znam, da jim ni obstanka pred menoj!"

"O, dober dan Balantač. Ravno prav ste prišli! Potrebujem vašega nasveta in pomoči." Nato hitro skoči k omari, in prinese na mizo hleb rženega kruha in steklenko sadjeveca. Sedi, no sedl, in prigrizni ter zalji. Počev mi no, kje si hodil in kje si bil, in kaj si vse videl in slisal." Ali se tam po Zirovskem kaj močno ženijo? Ali so bogate neveste? Ali so ženi hudo zali in fest fantje?"

"O, jaz sem veliko videl in slisal, saj se bini pri vs. Joštu na božji poti, in sem šel po kolenih po svetih štenjah, bil pri Mariji Pomagaj, in šel okoli oltarja po polih kolenih, bil pri sv. Bolantinu, in tebi prinesel tristo let odpuškov. O, prav zelo se ženijo, kmetje imajo vsa dovolj, mlade ženske so pa hude na moške, kot muhe na med. Ženi so pa pravi hrusti, korenjaki, da jih malo dobiš takih", prime za korezac in hitro vrne po grlo. "O, kako sem žejan, kot kepa julija meseca na novozvoznih njivi".

"Ja, ja, verjame, verjame. Kaj pa, ali vdove tudi možijo tam po Zirovskem? Mislim mlade, lepe in bogate vdove? Ali imajo dosti ženinov? In kake se najprej pomožijo?"

"Jaj, jaj, jaj, vdove so seveda prve na vrsti, saj je ena vdova za devet deklet. Najbolj fest, rdeče in mlade pčero vdove. In pomožijo se pa najprvo tiste, za katere jaz molim in se postim ter hodim na božjo pot, in se plazim po golih kolenih okoli oltarja. In najboljši priprošnjik je pa sv. Bolantin, moj patron, in sv. Anton, ki je velik svetnik in čudodelec. Letos pojdem na sv. Višarje in v Marijnem Celju se tudi ogledam. Veš, kateri bi tebi najbolj pasal? Ugeni?"

Rošinka vsa srečna, da tako govori Balantač, hitro seže v omaro, vzame veliko klobaso in da Balantaču:

"Na, pa tiho bodi, saj veš kaksi so ljudje. Tole imaš pa za offer pri sv. Antonu in sv. Balantinu. Poglej, poglej, Rožmanov Janec je pripeljal telico, ki je malo prevelika. To ti je fant od fare, da malo takih. In da je še tako neumen, da našo deklino drži za roko. No to je pa že odveč, to se pa mora nehati. Balantač, stopi ven, stopi in povej Janecu, da bi jaz rada z njim govorila."

"O, to pa, to. Saj vem, kaj se bosta menila. Na božji poti se že spominim nate. Zapomni si, Janca ti je zbrala samo božja previdnost."

"Oh, ne vem, kako bi to bilo. Saj je še tako mlad. V jeseni je prišel šele od dragonarjev. Ali ni premlad zame?"

Igra je polna aličnih prizorov. Ker pa želite videti, katera je dobila Janca, mati ali hči, pridite v ČSPS dvorano na 18. cesti v nedeljo dne 30. marca ob tretji uri popoldan. To bo zadnja igra dramskega odseka soc. kluba št. 1 v tej sezoni.—Pub. odbor.

Koncert Ropasove

Girard, Ohio. — Koncert gospodične Ropasove je slajno uspel. Ko je našo umetnico publika zagledala na odru, jo je pozdravila z burnim aplavzom in takoj s prvo pesmijo se je priljubila narodu. Pela je s takim navdušenjem, da je morala skoraj vsako pesem ponoviti in je žela salve aplavza za vsako pesem. Res moram reči, da smo imeli krasen večer in se topili v lepi melodiji naše pesmi. Zatorej smo lahko ponosni na našo umetnico kajti ona poseja jako krasen, močan alt. Njen glas se je razlegal po naši dvorani kot šum studenca v lepi naravi.

Ravno tako je publika pozdravila našo tu rojeno mlado umetnico gospodično Albino Vahcic, ki jo je tako krasno spremljala na klavirju in posebej nam še zaigrala venček narodnih pesmi in smo tudi na njo lahko ponosni, ker obeta veliko na glasbenem polju. Ne smem pozabiti sinčka Godec, ki je naš umetnici v lepi deklaraciji podaril krasen šopek. Torej slovenske naselbine, povabite umetnico, dokler je še čas, ker žal ne bo nikomur krasnega petja. Naša dolžnost je, da pokažemo tujemu svetu, kaj premoremo. Zelim naš umetnici veliko uspeha v tej deželi in obenem se zahvalim vsem, ki ste se koncerta udeležili.—John Dolice.

Papež in Rusi

Pueblo, Colo. — Cital sem v listih, kako maziljeni poglavar prosi ljudstvo, naj molli za Ruse. Temu sem se moral smejati, ker sem videl, kako se vsi maziljeni od največjega rimskega poglavarja pa do najmanjšega Jureta Trunka, sami sebe po zobeh blijejo. Brez božje volje niti las ne pade z glave. No, ali ni tudi to božja volja, da Rusi čistijo cerkve parazitov? Spreminjajo jih v šole in druge koristne namene, ki bodo služili v dobrobit ruskega ljudstva.

Čemu molitve? Ali ne ve Bog kaj dela? Da, Bog si je vzel Rusijo na piko, in ko tam posnadi gnolbo, katera smrdi že par tisoč let, potem se bo obrnil drugam, kam, še ne ve. Da bi ga le pot nanesla v Ameriko, kajti tukaj bi imel veliko dela. No, pa se mu ne bo treba veliko truditi, ker v Ameriki je itak veliko ljudi brez dela in bi mu radi pomagali. Jaz bi mu priskočil na pomoč brezplačno.

O, ko bi bilo sedaj 13. stoletje, to bi se cvrli Rusi! V eni roki križ, v drugi pa meč! To je bilo geslo krščanskih mož. Živimo pa 600 let pozneje, ko je veda razširjena in izobrazba udomačena vsaj delno, da ni več mogoče v imenu Boga uprizarjati krvoločnih inkvizicij. In čujte in strmite! Rusi so za prošlo novo leto našemili papeža, na hrbet mu pripeli napis: "Vera." Pa so ga peljali na javni trg in ga lepo zažgali. Tako so poslali papeža in vero—po gobe. Ziveli Rusi! Metličan.

Zora poka, bit' če dan

Collinwood, Ohio. — Marljiv dopisec po poklicu harmonikar, mož v čepici počestno-želčniškega zavrtača se zaganja v mojo osebo, kakor razdražen kuček in laja na lastno senco videv v njej senzacije in odrešene nevidnih duhov. Lažidopisec obaipije rojake s cvetjem, katero rastle na njegovi gredi in katero nikomur bolj ne pristaja kakor njemu samemu, če si ga zatakne v gumbno luknjico vrhu domisljavega arca. Rad bi bil reformator in vodilna zvezda v naselbini, toda otrobovost ga do tega položaja onemogoča. Mož se je zadnje čase močno skregal z logiko in če kdo ima toliko potrpljenja, da čita njegove dopise, bo to videl brez najmanjšega premišljevanja. Enkrat bi bil rad najrajši njuhujši militarist, drugič antimilitarist, potem hudobni nacionalist, nazadnje pa internacionalist. To so pojmi, kateri si eden drugemu nasprotujejo in kdor si jih hoče vse osvojiti, mu mora drugi priznati, da nekaj nekeje ni vse v redu.

Dopisec se počuti po mišljenju velik med velikimi, je to tako ali ne, se ne vpraša. Dovolj je to, da se sklicuje na velemoze, katerih imena je nekaj neke po naključju čital, čeprav ne ve, kaj so ti veliki možje v sebi gojili in za kakšna načela so se borili. Znan mi je vojaška pripovedka, katero je izustil "freiter" majorju, rekoč: "Mi šarži moramo skupaj držati." Freiter se je potipal pod vratom in nato pogledal majorja, koliko zvezd on ima, ugotovil je, da na vsaki strani eno, v čemur sta si bila enaka in zdelo se mu ni neumestno, čemu naj ne bi tudi skupaj držala. Jaz sem pa skromna duša in sklicujem se le na to, kar sem si s potom truda na vidi pridobil in se omejujem na tisti daljavi kolikor vem, da lahko posežem, ne da bi se hotel sam sebe kompromitirati. Skromnost in dostojnost je lepa čednost, toda žal te čednosti se ra-de odklanjajo v strasti osebnega napada.

Na neslanosti v dopisih ne bom odgovarjal, ker držim se pregovora, ki pravi: "Kakoršen je človek, sam tako o drugih misli." Če se človek sam sebi vidi kakor se vidi dopisec sam, da oblake jaha, ni vredno odgovarjati njegovim fantazijam, in, pameten je tisti, kateri na fantazije in lažne reagira.—Joško Penko.

Smrtina nesreča

Bridgeville, Pa. — Poročati moram slabo novico o veliki nesreči, ki je zadela Zormanovo družino v tej naselbini. Drugi sin Albert je 9. t. m. hotel zakuriti v "furnes" in je pomotoma vli mal gazolina, ki je eksplodiral in njega tako močno obžgal, da je dva dni kasneje po hudih bolečinah umrl v bolnišnici. Družni Zorman moje globoko sožalje. — Obenem se zahvaljujem S.N.P.J. za točno izplačilo posmrtnine po mojem pokojnem soprogu, katerega smo tudi nanagroma izgubili. Je pač tako, da nesreča nikdar ne počiva.

Frances Juvancić.

Ropasova v Girardu

Farrell, Pa. — Dne 8. t. m. je imela gđ. Ropasova koncert v Girardu. Kaj takega se ne sme spregledati, smo rekli in koncert je posetila večja družba iz Shara in Farrella. Seveda smo bili popolnoma zadovoljni. Občinstvo se je zadržalo mirno, po vsaki pesmi je pa tako aplavdiralo, da je morala pevka skoro vsako pesem ponoviti. Na koncu je bila tolikokrat klicana nazaj, je bila rojena v stari domovini, ta pesmi.

Gđ. Ropasova priporoča rojakom širom Amerike. Kjerkoli imajo kličekaj ugodne razmere, naj jo povabijo in ne bo jim žal. Pevko je spremljala gđ. J. Wahčić iz Clevelanda, ki je med

odmorom igrala na klavir lepe slovenske komade. Govoril sem z njo par besed. Mislim sem, da je bila rojena v stari domovini, začudil pa se sem, ko mi je povedala, da je Amerikanka. Tako lepo govori slovensko.

Potem smo se izvrstno zabavali. Mladinska godba je igrala izvrstne poskočnice, mi smo pa plesali, čeprav je zdaj postni čas.—Frank Kramar.

Nova naselbina

Burnham, Pa. — Šele pred kratkim se nas je tu naselilo deset Slovencev iz Pittsburgha. Mesto leži v sredini Penne. Delavke razmere so alabe in ne avetujem nikomur sem za delom. Tu ni nobenega podpornega društva. Ker tu ni ne naših ženic in ne kristalne kapljice, pijamo le vodico, pa imamo zjutraj zdrave glave.

Ta naselbina leži ob dveh prijaznih hribih; podobni so Javorniku, Šivnici ali Strazišču na Notranjem pri Cerknici. Tukajšnji naseljenci so Skotje, Bulgari in Poljaki.

Frank Mestek, član društva 394.

Naš oder v Euclidu

Euclid, O. — Dram. društvo Adria je 9. marca priredilo dve igri v Slov. Nar. Domu, ki sta bili dobro obiskani in sta dobro izpadli. Občinstvo je bilo zadovoljno. Pritožb ni bilo nobenih, razen ene, da je bilo nekoliko hrupa v dvorani, kar je motilo bližnje gledalce. V imenu društva se zahvaljujem rojakom za obisk in naznanjam, da se vsi prihodnja predstava Adrije 6. aprila. Pripravite se že danes, ker bo dosti zabave. Natančno pojasnilo sledi prihodnjič.

Matthew Debevec.

Zahvala

Primrose, Pa. — Iskreno se zahvaljujem vsem, ki so me obiskali v bolnišnici in mi drugače izkazali pomoč. Istotako se zahvaljujem S.N.P.J. za takojšnje izplačilo podpore. — Vse težko pričakuje spomladi, da ogreje ozračje in slehernega razveseli.

Marija Mahek.

LJUDSKI GLAS

Svobodna beseda članov S.N.P.J.

Odgovor br. Vučiću

Bendi, Ill. — V 53. št. Prosvete sem čitala, kako br. Vučić apelira name. Prav je, da si se ogledaš in s tem priznal javno, da si ti tisti razdirač. Dal si mi kar štiri zapovedi. Ti bi rad, naj jaz tvoje grehe izbršam, kar pa ni tako lahko.

Prvi naj agitiram za Prosveto. Dobro. Tukaj nas je pet Slovencev in vsi smo naročeni na dnevnik. Kar pa se bratov Hrvatov tiče, niso vsi taki kot si ti, da bi bili vse in znali vse. Ti si se naročil na Proletarca in si bil dober slovenski socialist—na drugem mestu si se pa poklonil Radniku in bil si dober komunist. Služil si obema.

Drugi: slovenski otroci so vsi pri S.N.P.J. razen par izjem. Glede hrvatskih pa mislim, da ti nisi nobenega izpuštil, ko si hodil od hiše do hiše. Ako nisi ti vseh spravil pod okrilje S.N.P.J., tedaj mislim, da si bolj agitiral zase.

Tretji: hm, kako naj jaz spravim skupaj nekaj, kar si ti razdeli? Zakaj nisi novih članov pripeljal k št. 366 namesto, da si jih proč nagovarjal in drugo društvo ustavil? Tako si bil za mir in slovo. Lahko pa bi se zgodilo, da se društvi združita, ko bi le bilo poročstvo, da tebe, brate Vučić, ne bo nikoli več nazaj na Bendi.

Četrti: Pišes, da bi te morala "očrnti" s polnim imenom. Tega ni treba, ker si se sam podpisal in s tem priznal, da si ti tisti razdirač. Praviš, da bi bil ponosen, če bi mogel tam doli toliko dobrega napraviti kot si v Bendi. Da, "če bi mogel", a morda bi ti tam še prej ognjišče zgorelo. V Bendi imamo zelo slabe spomine na tvojo dobro dela. Mislim pa, da je pri št. 8 toliko pametnih Slovencev, da kmalu odklonijo tvojo dobro dela. Le poglej par let nazaj, pa boš videl vse tvoj napredek. Slabo za S.N.P.J. če bi jaz hodil po tvojem vzgledu. Veseli smo, da si odšel, zdaj imamo vsaj mir! Mi še ukrenemo vse dobro za jedoto brez tebe in tvoje diktature.—Annie Widmar, članica društva št. 356.

Električna smrt

Čudno dejstvo je to, da narase vsako leto baš v zimskih mesecih število nezgod in nesreč, ki jih povzroča elektrika. Da narasča vrhu tega od leta do leta, še da pojasniti s čim dalje večjo uporabo elektrike v hišah in gospodinjstvu. Žal, da ne koraka vzporedno s to večjo uporabo tudi znanje o električnem toku in njegovih pojavih med onimi, ki se ga poslužujejo. Obžalovati je tudi to, da posvečajo šole nauku o elektriki, ki je najpraktičnejši del prirodoslovja, vse premalo pažnje. Saj je vendar precej majhne važnosti, da pozna povprečen učenec, ko ostavi šolo, vse formule o svetlobnih pojavih na pamet, dočim je za vsakdanje življenje velikega pomena, da-li pozna osnovne zakone in najnavadnejše pojme o elektriki ali ne. Kajti neznanje je tu lahko istovetno s smrtjo.

V zadnjih časih se grozotno množijo primeri, da izgrube ljudje svoje življenje zaradi dotika z električnim tokom za razsvetljavo. Običajno naziranje, da je takšen tok "premočan" in da te utegne kvečjemu neprijetno stresti, je treba pobijati z največjo odločnostjo. Kakor dokazuje statistika, se namreč dogaja veliko več smrtnih nesreč zaradi "šibkega" toka za razsvetljavo nego zaradi toka visoke napetosti kajti naprave z visoko napetostjo so nestrokovnjakom v splošnem težko dostopne. Nobena napetost ni prav za prav takšna, da ne bi utegnila škodovati človeškemu zdravju in življenju; osebe, ki so boleale na srčni napaki ali so bile vdane pijaci, je usmrtile že tok z napetostjo 65 voltov in prav tako osebe, ki so imele mokro obuvajo ali ki so bile boste ali ki so se z vlažnimi rokami dotaknile električne žice.

Glavni vir nezgod so pokvarjena stikala, kontakti in pokvarjene obvitke žice, n. pr. pri namiznih svetilkah, električnih likalnikih itd. Strokovnjak bo pri vstopu v tuje stanovanje čestokrat takoj opazil, da je porcelanasta kapica pri kakšnem stikalu namoljena, da so kovinasti deli čisto nepokriti, da uporablja takšno pokvarjeno stikalo staro in mlado z največjo mirnostjo dalje, kvečjemu nekoliko previdneje nego običajno. Če bi izvajali zakone o telesnih poškodbah zaradi neprevidnosti z vso strogostjo, bi moral biti kazniv že sam obstoj take pokvarjene električne priprave, kajti vsakdo, ki se je poslužuje brez največje previdnosti, ogroža svoje življenje. Poškodovane dele električnih naprav bi morali takoj nadomestiti z novimi in električna podjetja bi morala v tem pogledu izdati kratkoma prisilne ukrepe, če bi dobrohotno prigovarjanje nič ne zaleglo. Lastnikom takšnih poškodovanih priprav bi morali na kratko odtegniti električni tok, dokler ne bi blagovolili izvesti potrebna popravila.

Nad vse nevarne so tudi poškodovane, prosto viseče žice, ki so se namolile zaradi pogoste rabe, da jim kovinasta duša ali posamezni konci pretrganih žic molijo prosto iz gumaste ali volnene izolacije. Včas je takšne poškodbe komaj opaziti, ker pretrgani žični konci merijo po navadi nekoliko odlomkov milimetra v premeru. In tedaj je nesreča kmalu tu. Razen tega so namizne svetilke starejše konstrukcije čestokrat same na sebi nevarno izdelane in so jim stikalne kljuke čisto iz kovine. Splah bi morali gledati pri nakupu svetilk v prvi vrsti na to, da sestojijo iz neprevodne snovi, iz porcelana, lesa itd., ker v tem primeru tok in morebitno poškodovane ali napadno zgrajene kovinastega voda v notranjosti ne prehaja na površino ogródja; vsaj stikalne kljuke bi morale biti iz porcelana. Najboljše je, če se dotakneš kovinastega stojala svetilke šele tedaj, ko si izvelel vtičalo iz stenskega ali podobnega kontakta. Likalnikov ne prijemlj med rabo nikoli za kovinaste dele, temveč vedno za izolirano držalo. Kadar odvijes električno žarnico iz matice pri svetilki, ne dotikaj se njene kovinastega konca. Sicer so novejša matice obdane s tako širokim porcelanastim obročem, da so takšni dotiki nemogoči.

Končno naj dodamo še eno svarilo. Radio-industrija prodaja sedaj v vsakem pogledu izvrstne mrežne priključne aparate in sprejemnike, ki dobivajo tok naravnost iz mreže. Da velja o dovodnih vrvičah tu isto, kar smo o tem že prej povedali, je samo ob sebi umevno. Toda vsakogar, ki pozna nauk o elektriki samo površno, moramo svariti pred tem, da bi si sam gradil takšne aparate (kar za spretnega človeka končno ni tako težka stvar). Baš najpopolnejši tehnični lajški si kupujejo iz umljivih razlogov (n. pr. zaradi lahkega ravnanja) takšne mrežne sprejemnike. Če kdaj sprejemanje slučajno odpre, tedaj odpirajo aparat, vlečejo žarnice iz njega, se dotikajo golih kovinastih delov—in vse to, dokler učinkuje na mrežo močni tok! Tudi tu velja pravilo: Najprvo vtičnik iz kontakta, šele potem odpiraj aparat. Najboljše pa je pravilo: Ne popravljaj sam, temveč pozovi strokovnjaka! Naj še omenimo, da znaša tudi napetost a nočne baterije pri zadevnih aparatih 90 do 200 voltov, da je torej pri ravnanju s takimi baterijami umetna največja previdnost, zlasti pri osebah, ki so za električni tok zelo občutljive—a nihče ne ve, če ne pripada sam mednje, ker ta občutljivost ni niti najmanj vedno enaka. Nikoli pa se ne sme dotikati s slušalom na glavi kakršnihkoli žic, stiskal ali orodja, ki je v zvezi s močnim tokom ali pa bi lahko bil v takni zvezi. (Z. in S.)

Ali veš, da bolezen ischias nima v vseh slučajih reumatično podlago vnetja živca na nogi, ampak je tudi lahko posledica sladkorne bolezni, stitnice, izrastline (bule) v hrbtenici, raka itd. Pravočasni zdravniški nasvet v slučaju te bolezni te reši marsikdaj dolgotrajnega bolečanja, večkrat tudi smrti.

Vesti iz Jugoslavije

SOCIAL-DEMOKRAT DR. KOESTER, NEMŠKI POSLANIK V BEOGRADU—UMRL

(Izvirno iz Beograda.)

Beograd, 21. febr. 1930. Nemški poslanik na jugoslovanskem dvoru v Beogradu, dr. Koester je 19. t. m. nenadoma preminul. Pokojni je bil izvanredno zanimiva osebnost in se je skozi celo svoje življenje čutil kot vestnega socijalnega demokrata. Bil pa je dr. Koester zelo priljubljen tudi pri drugih krogih, zlasti pri nas v Jugoslaviji.

Kjer je vzdrževal stike tudi z našimi odličnimi sodruzi. Bil jim je v marsičem opora in je v svojih nasvetih marsikdaj in marsikje koristil. Kot zastopnik nemške vlade, kabineta dr. Mullerja, pravtako socijalnega demokrata, je užival veliko zaupanje v širokih ljudskih krogih. On je bil tisti, ki se je z vso vno trudi za zblizanje in čim prijateljske odnose med Nemčijo in Jugoslavijo. On je bil tisti, ki je to zblizanje tudi izvedel in s tem položil trden temelj prijateljstvu med Nemci in Jugoslavlani. Od tega so imeli koristi posebno tudi naši delavci. Odprla se jim je svobodna pot za zaslužkom v Nemčijo. Staro socijalno zavarovanje se je preneslo iz Nemčije na naše rentnike, ki so nekaj bili v nemških rudnikih, ki so delali na Westfalskem, Porenju, Porurju in drugod.

Njegove zasluge so v obče vsi cenili in to je dokazala tudi veličastvena zadnja njegova pot v Beogradu, kjer so govorili mnogi odlični državniiki. Kako velikega pomena pa je bil dr. Koester tudi za naš pokret, dokazuje najboljši govor dr. Živka Topolovića, centralnega tajnika Delavskih zbornic v Beogradu. Dejal je:

"Gospodje in gospe!—Mi smo bili tudi ideološki somišljeniki. Bili smo istomišljeniki bojevnikov in pionirji za svetovni mir. Dovolite mi, da v teh težkih časih izpregovorim nekoliko besedi o tem.

Dr. Koester je bil vzgojen v idejah nemške socijalne demokracije. Izničil je iz njene sredine, v kateri se je ta pokret najjače držal, v smislu teh idej je deloval. Mi ne smemo pozabiti, kaj je dr. Koester govoril na vseh Mrtvih dan na nemških grobovih. Govoril je za mir, a ne za osveto in mržnjo. In tedaj je rekel, da mrtvi govorijo.

"Kaj pravijo mrtvi? je prašal. Vprašujejo kaj naj napravijo, da se naša katastrofa ne ponovi še enkrat. Vi greste, da preobrazite pustino. Vi preletite oceane. Vi morete v enaindvajsetih dneh preiti celo zemljo. To da kaj ste napravili, na more vaša deca živeti v miru in delati kakor se spodobi? Kaj ste napravili, da se pretvori sedanje papirno stanje svetovnega mira iz frazeologije v stvarnost? Kaj ste napravili na tem polju?"

Kakor je imel njegov pokojni minister dr. Stresemann težnje, da organizira človečanstvo v Drustvo narodov in da z ozko zvezo združi evropske politične in gospodarske narode, tako je tudi dr. Koester imel edini veliki namen, veliki smisel, da združi kolikor mogoče tesno in prijateljsko—Nemčijo in Jugoslavijo.—In to mu je tudi uspelo, saj so se popolnoma izbrisali sledovi vojne, nehala se je mržnja in vzklik je novo zaupanje in prijateljstvo med obema narodoma. Za to njegovo politiko smo mi globoko hvaležni. Istotako so mi hvaležni za njegovo delo tudi Nemci. Posebno pa so mi globoko hvaležni za to veliko njegovo delo — tovariši, iz katerih sredine je on izšel. Sigurno sem, da bodo jutri ali pojutrišnjem nosili po hamburških ulicah ta njegov kovček, da bodo mornarji na svojih ladjah s tihošimi sirenamiz naznaili turbo-no smrt velikega Koesterja in mnogostevilni delavski bataljoni bodo s težkimi koraki hodili okoli njega in se poslednjič klanjali in pozdravljali tega ljudskega tribuna. Mir njegovemu pepelu. Duš njegov bo živel v milijonih srcih do konca sveta. Mi se klanjamo pred globoko boleščjo njegove rodbine in pred boleščjo in tugo proletariata nemškega naroda."

Dr. Topolovićev zelo zanimiv govor so zabeležili vsi beograjski listi. Dr. Koester, prerano preminuli nemški poslanik v Beogradu, socijalist v svojem življenju je vedel, kaj je delal, je vedel, da je mnogo napravil. Njegovo delo bo živele in jugoslovanski delavci mu bomo hvaležni do konca dni.

NOVICE IZ DELAVSKE SLOVENIJE

Slike iz življenja in boja slovenskega delavca v starem kraju

Ljubljana, 27. febr. 1930. Delavsko gibanje

Nashe delavstvo se giblje. Boderi ga zavest, da more le z organizirano silo nastopiti proti kapitalističnemu razredu. Jasen in odločen odpor delavstva proti reakcionarnim zahtevam delodajalcev, da se socijalna zakonodaja poslabša, se čuti po vsej državi in ne samo po industrijski Sloveniji. Vršijo se shodi, delavci pošiljajo protestne deputacije na okrajna glavarstva, da se zaščitijo delavski zakoni, ki so v nevarnosti; na ministrstvo pošiljajo vloge, da se socijalna zakonodaja izboljša in da se mora uvesti zavarovanje za starost in onemoglost.

Tisoče in tisoče organiziranih delavcev je v teh težkih časih povzdignilo svoj glas!

Iz Jesenic in Javornika na Goranjakem

Tudi tu so za delavca daner težki časi. Danes, ko je vse tako nesigurno, ko ni nikjer nobene stalnosti in zaslužka. Sekcija težke industrije Jesenice in Javornika je znatno zmanjšala svoje obratovanje in je bilo mnogo delavcev poslanih na dopust. Uprava je obljubila, da bo vsem odpuščeni dala tudi po 200 dinarjev odpravnine. Konjunkturna ni bila posebno ugodna in pri odpustu je tudi ostalo. Tudi malenkostna odpravnina je bila izplačana. Med tem pa se je posrečilo napraviti neko kupčijo, tako, da je podjetje zopet vzelo okoli 30 mladih od vojakov došlih fantov v delo. Delavstvo pričakuje v prihodnjih tednih večje zaposlitve, ker se javlja izboljšanje konjunktura. Vsaj do oktobra je že ves produkt z naročili vred prodan. Izboljšanje plač se sicer ne pričakuje, toda vsaj nekoliko večje zaposlitve. Težki časi, nesigurnosti. Strokovna organizacija tu ni močna, vsaj tako ne, kakor bi morala biti.

Bratavska skladišnica na Jesenicah daje podpore brezposelnim

Pred časom se je na Jesenicah nabralo okoli 12.000 dinarjev za brezposelni sklad. Zima je pritiškala, vodstvo tovarna pa je grozilo in napovedovalo redukcijo. Vsi nabrani denarji so torej prišli ravno prav. Kranjski odbor bratavske skladišnice Kranjske industrijske družbe na Jesenicah je sklenil v sedanjem najkriticnejšem času razdeliti nabranih dvanajst tisoč dinarjev med brezposelne. Določilo se je, da se izplača vsem ki so bili odpuščeni a so bili že dalje kakor 8 mesecev člani bratavske skladišnice. Ti dobe po 80 dinarjev, vsak od vojakov došli dobijo poleg tega še 30 dinarjev. Vsem pa, ki so bili poprej manj kakor osem mesecev člani pa po 50 dinarjev. Poleg tega dobe družinski očetje tudi po dvanajst dinarjev za otroka ali za ženo. Ugotovilo se je, da kljub malim vsotam, ki se imajo med najboljše razdeliti, ne bo ostalo niti pare od nabranih dvanajst tisoč dinarjev. Iz tega sledi, kako velike so potrebe, da se zamaši vsaj nekoliko huda in težka vrzel naših brezposelnih ljudi in njihovih stradalajočih rodbin.

Iz trboveljskih rudarskih revirjev

Smu že zadnjič poročali ob priliki objave tehničnega vodstva rudnikov Trboveljske premogokopne družbe o odpustu rudarjev ter o praznovanju. Polotaj se v rudniku še vedno ni nič izboljšalo. Zveza rudarjev je intervenirala v pisarni TPD ter pri merodajnih faktorjih. Pa se gospoda izgovarja, češ, da ni naročil in da mora baš valed tega omejiti obratovanje, uvesti tri proste dni na teden in odpustiti večje število delavstva. Odpuisti, ki so bili naknadno napovedani pred duri in rudarjev.

Smu že zadnjič poročali ob priliki objave tehničnega vodstva rudnikov Trboveljske premogokopne družbe o odpustu rudarjev ter o praznovanju. Polotaj se v rudniku še vedno ni nič izboljšalo. Zveza rudarjev je intervenirala v pisarni TPD ter pri merodajnih faktorjih. Pa se gospoda izgovarja, češ, da ni naročil in da mora baš valed tega omejiti obratovanje, uvesti tri proste dni na teden in odpustiti večje število delavstva. Odpuisti, ki so bili naknadno napovedani pred duri in rudarjev.

Smu že zadnjič poročali ob priliki objave tehničnega vodstva rudnikov Trboveljske premogokopne družbe o odpustu rudarjev ter o praznovanju. Polotaj se v rudniku še vedno ni nič izboljšalo. Zveza rudarjev je intervenirala v pisarni TPD ter pri merodajnih faktorjih. Pa se gospoda izgovarja, češ, da ni naročil in da mora baš valed tega omejiti obratovanje, uvesti tri proste dni na teden in odpustiti večje število delavstva. Odpuisti, ki so bili naknadno napovedani pred duri in rudarjev.

Smu že zadnjič poročali ob priliki objave tehničnega vodstva rudnikov Trboveljske premogokopne družbe o odpustu rudarjev ter o praznovanju. Polotaj se v rudniku še vedno ni nič izboljšalo. Zveza rudarjev je intervenirala v pisarni TPD ter pri merodajnih faktorjih. Pa se gospoda izgovarja, češ, da ni naročil in da mora baš valed tega omejiti obratovanje, uvesti tri proste dni na teden in odpustiti večje število delavstva. Odpuisti, ki so bili naknadno napovedani pred duri in rudarjev.

ji se strahom vprašujejo kaj bo, ako bo šlo v tem pravcu naprej. S še močnejšo organizacijo bi se več dosegli.

Organizirano delavstvo papirnic se bori za izboljšanje položaja

Iz papirniške tovarne v Sladki gori je prišla razveseljujiva vest: Delavstvo po svoji strokovni organizaciji zahteva izboljšanje svojega materialnega položaja. Pričela so se prav energična posvetovanja, toda ker so delavci nastopili s svojo strokovno organizacijo, je dokaj izglede, da bodo svoje zahteve uveljavili. Tako je prišlo do pogajanj in do prve razprave med obema strankama!

UMOR LASTNEGA OČETA

Rodbinska tragedija pred mariborskim velikim senatom

Maribor, 26. februarja. Pred mariborskim sodiščem se je danes zopet obravnaval nad vse žalosten slučaj, ki ga je povzročil v glavnem demon alkohol. V hiši posestnika Antona Horvata pri Ptujju se je zgodila 3. septembra lani velika in pretresljiva rodbinska tragedija.

Doma se niso razumeli. Posestnik Anton Horvat je bil silno zelo priden delavec, toda silno prepirljiv. Njegov sin je star 19 let. Z njim se oče ni mogel razumeti. Pretepali ga je mnogokrat prav po nepotrebnem. In sin tudi ni mogel ljubiti svojega krutega očeta. O troška jeza se je kmalu izpremenila v hudo in strašno sovraštvo. Sin Martin se je jel pečati z mislijo: iznebiti se očeta.

Mišel je dozorela v sklep: uboj lastnega očeta. Ko se je lani 3. septembra peljal oče Anton popolnoma pijan domov in prispel do doma, je videl sin Martin, da je prišel njegov čas. Oče je pustil živino in voz na dvorišču in se zavlekel na skedenj. Sin je pristopil. Izpregel je konja in ga spravil v hlev, potem vzelo težko sekuro za sekanje drv in splezal k očetu na skedenj. Udaril ga je z uhljem sekire po desni strani glave s tako silo, da mu je popolnoma zdrobil lobanjo in je smrt nastopila takoj.

Brezdušni sin je nato zavlekel očeta v kurno njiwo. Pomagal je z njegovo krvjo pod, češ, da se je oče sam potokel pri padcu in ga nato odnesel v kurno na njivi.

Naslednjega dne seveda Antona ni bilo na spregled. Žena je poslala sina iskati. Ta ga seveda ni našel. Mati mu je zakazala, da je javil orožnikom očetovo odsotnost. Orožniki so prišli na očetov dom, kjer so takoj opazili, da nekaj ni v redu pri hiši. Šli so za sledjo in našli so — mrtvega Antona Horvata v kurni njiwi. Očitno je bilo, da se Horvat ni ponesrečil, nego da gre za zločin, — za umor. Sum je padel na sina in orožniki so ga aretirali. Po kratkem tajanju je zločin tudi priznal.

Martin pa je obdolžil sodeležbe tudi nekega Fiderška, rojenega l. 1887 v Skrbiljah, češ, da ga je on nagovoril k temu dejanju in da mu je pomagal pri prenašanju trupla na njivo. Orožniki so nato aretirali tudi Fiderška, ki je radi neke tožbe sovrzali Martinovega očeta.

Oba sta bila postavljena pred sodišče in sta se že lani zagovarjala pred porotnim sodiščem. Takrat je bila razprava odgodena, ker je bilo treba preiskati obtoženčvo duševno stanje. Danes pa se je ponovno vršila. Govoril je silno zmedeno ter trdil, po pokojni Anton Horvat še živi. Državni pravdnik sam je predlagal, da se duševno stanje obtoženca še enkrat preišče. Martin Horvat je svoj zločin priznal.

Razprava je bila vnovič odgodena, s tem pa je odgodena tudi zaključitev žalostne rodbinske tragedije, ki kaže strašne posledice alkoholiizma.

Samomor bednega starca. — Na Sušaku se je obesil 72 let star kočijaž Josip Polšak, rodom iz Postojne. Dolgo vrsto let je bil na Sušaku zaposlen kot kočijaž, v zadnjih mesecih pa je ostal brez službe zaradi svoje starosti. Znael je z veliko bedo in gladoval. Iz obupnega položaja ga je rešila prostovoljna smrt.

Sprememba ruske agrarne ustave

Prehod od individualnega (osebnega) h kolektivnemu (skupnemu) gospodarstvu.—Bistvo petletnega gospodarskega programa

Artur Feiler, priznan gospodarsko-politični poročevalec lista "Frankfurter Zeitung," je objavil v tem listu vtise iz svojega potovanja po sovjetski Rusiji pod naslovom "Boljševiški eksperiment," ki izidejo tudi v posebni knjigi. Ne moremo se tukaj na široko baviti z njegovimi različnimi, zelo aktualnimi prispevki, hočemo se le pomuditi pri vprašanju ruskega kmečkega gospodarstva, ki ravno ta čas najbolj zanima ves svet, ko je sovjetska vlada na tem, da izvede velikanski poskus do korenin spremeniti temelje doseganega kmečkega gospodarstva in privedi največji in najvažnejši del svojega prebivalstva iz njegovega prastarega individualnega (osebnega) načina življenja in gospodarjenja, na nov kolektiven (skupen) socialističen način gospodarstva. Kmečko prasestvo, ki je last posameznika, naj se združi v poljedelske zadruge, ker je zemlja last vseh in ne več posameznika.

Veleposelstva se brez odškodnine razlase in razdele med kmete.

Najprej je pomenila ruska revolucija nesluteno okrepitev kmetstva. Kmetje so bili z enim mahom rešeni vseh dolgov in vseh še obstoječih fevdalnih bremen. Zemlja, ki je bila le v malem delu last kmetov in v največ slučajih le najeta od veleposelstnikov, je po revoluciji naenkrat, neobremenjena in brez vsake odškodnine, prešla v last kmetov. Po podatkih ruskih statističnih uradov je polnih 140 milijard hektarjev obdelane površine, nekdanja last carske družine, države in veleposelstnikov pripadla kmetom.

Proti novemu kmetakemu gospodarstvu, po svojem bistvu se individualnemu, je zadnji dve leti osredotočeno vse točno odrejeno prizadevanje ruske agrarne politike; ki hoče tudi poljedelstvo pritegniti v proces socializacije in zasebno kmečko gospodarstvo vedno bolj odrihati v prid skupnemu (kolektivnemu) gospodarstvu. Sicer se nova ekonomska politika (nep.) v letih 1921 in 1922 ni obračala proti kmetstvu in je zasebno kmečko gospodarstvo še celo podpirala, ker si je obetala od njega dvig poljedelske produkcije. Ustanavljanje in izboljšanje poljedelskih združ v tej perijodi (produkejske, prodajne in kreditne zadruge) po nemških in danskih vzgledih, se ni vršilo toliko radi prilagoditve novi, kolektivni agrarni ustavi, kakor največ iz že navedenih vzrokov, iz želje in potrebe dvigniti agrarno produkcijo, povzročiti denos poljskih pridelkov. Od leta 1927 sem se je pa začela nova perijoda komunistično-agrarnega preustroja ruskega poljedelstva, poskus, ki pomeni napram posameznim poskusom komunističnih kmetijskih zajednic, ki so se prva leta po revoluciji zelo pogosto in spontano pojavljale, točno organizirano in v velikimi državnimi sredstvi izvajano splošno akcijo. Tej akciji pripravlja pot tehnika. Ustanavljajo se traktorske postaje s po 200 do 300 traktorji (motorji za vlačenje poljedelskih strojev), ki razpolagajo z vsemi tehničnimi pripomočki in z dovoljnim številom izvežbane- ga osebja. Te postaje sklenejo z okoliškimi vasmi pogodbe, po katerih jim traktorske postaje polje skupno zorjejo, z izbranim semenom posejejo, a za protuslugo morajo vsi oddati del svoje žetve. Na ta način pa individualno obdelovanje in izkoriščanje zemlje počasi izginja in nastavlja prostor kolektivnemu poljedelstvu, ki omogoča po enotnem načinu gnojit in orati zemljo ter določati posevek, ki je za dotični kraj najbolj primeren.

Vse to so temelji, na katerih se izoblikujejo vedno popolnejše oblike kolektivističnega poljedelstva; na teh temeljih se gradijo te tri oblike: 1. zadruza, 2. artel, 3. konzum. V prvi, najnižji stopnji socializacije, zdru-

žijo kmetje samo svojo zemljo v skupno obdelovanje, medtem ko si pridelek razdelijo po kakovosti in velikosti prispevane zemlje, po množini strojnih ali konjskih vprežnih sil in po številu delovnih ur. Vse drugo, gospodarska poslopja, poslopja in orodja, živina, vrtovi, pa ostane individualna lastnina (last posameznega kmeta). Druga višja stopnja socializacije je "artel" (artel je tatarski izraz za zadruge). V artelu se proglasi vsa živina, gospodarska poslopja, poljedelska orodja, sploh vsa produkcijska (proizvajalna) sredstva za skupno lastnino udeležencev zadruge. Pridelek se pa razdeli med zadruge po načinu, kakor v prvi stopnji. Tretja, najvišja stopnja kolektivnega gospodarstva pa je konzum. Ona ne zahteva samo skupne posesti vseh produkcij- skih sredstev, temveč tudi skupno posest pridelkov in načn življenja za vse enako. (V enakem položaju se nahajajo industrijski delavci, kjer tovarna ni več last enega lastnika, ampak skupna last družbe. Op. prev.)

Medtem ko živi kmetstva družina v artelu še v svoji lastni hiši, v kateri uživa delež kruha, ki je na njo odpadel, bivajo ljudje v komuni in skupnih domovih, s skupnimi jedilnicami, čitalnicami in zabavišči, in vse njihovo življenje se odigrava skupno. Za otroke, bolnike in oslabele skrbi skupnost s posebnimi napravami, ki se vzdržujejo iz skupnih dohodkov. Pri tem načinu skupnega življenja je tudi potrošnja skupna in za vse enaka, tako da posameznik ne razpolaga z več kakor z gotovim žepnim zneskom za malenkostne individualne potrebe. Vendar pa še vkljub temu ostaja denarna vrednota nadalje v veljavi, ker nima z gospodarstvom iste- mom nič skupnega a njega ohranitev olajšuje akumulacijo dobrin. Odločilo je, da je ta zadnja in najpopolnejša oblika kolektivnega kmečkega gospodarstva, kakor je še pred kratkim neka strankina resolucija povdarila, oni končni cilj, napram kateremu imata prvi dve obliki samo prehodni pomen in upravičenost. Prizadevanja o vedno večji kolektivizaciji se jačajo z vedno večjimi silami v tendencah združevanja čim večjih poljedelskih enot. Ravno sedaj se dela na velikanski načrti, uatvariti poljedelske komune po 10.000, 12.000 in 16.000 hektarjev zemlje. Že sedaj narasča število ljudi, ki so se odločili živeti v novih gospodarstvih oblikah, s čudovito naglico. Trenutno pripada okroglo 5 milijonov ljudi kolektivnim gospodarstvom. Koncem leta jih bo 13 milijonov, to je 3 in pol odstotka vseh sovjetskih kmečkih gospodarstev, medtem ko bo njih obdelana zemeljska površina znašala 13 milijonov hektarjev.

Poleg kolektivnega gospodarstva je nastala še neka nova oblika socializiranega poljedelskega obrata: tovarna žita.

Velikanska prejšnja državna posestva s svojo devlisko nedotaknjeno zemljo v širnih stepah, ki je zelo ugodna za poljedelstvo, so postala v prvi vrsti objekti nove originacijske oblike, ki ne zahteva skoraj nobenega ročne- ga dela, ki ga na teh nedoglednih prostranstvih opravi stroj in narav sama. Največja obstoja državna tovarna žita se imenuje "Gigant" in obsega 130.000 hektarjev zemlje, od katere je dosedaj že 62.000 hektarjev obdelane in posejane s pšenico in ječmenom. Samo 9 dni je bilo treba za 460 traktorjev, od katerih je vsak bil v obratu po 16

ur na dan v dveh izmenah, s strežbo in sodelovanjem 2500 poljedelskih delavcev, da so to velikansko površino zorili, posejali, pobrali in povlačili. Delavci so se v ta namen pritegnili iz bližnje in daljnje okolice, spali so pod šotori in prehranjevali so se iz mobilne kuhinje. Ko je setev končana, ne vidi v vsem prostranstvu žive duše, samo baržunasto žitno zelenje valovi kakor velikansko morje, vse do časa žetve, ko zopet pride kdo ve od kod 6000 ljudi, ki v dveh ali treh tednih vao to deželo s stroji požanjejo in izmlatijo. Ugovora, da pri takem enostranskem obdelovanju zemlje obstoji možnost, da bi vremenske prilike lahko vso žetev uničile, sovjetska vlada ne dopusti, češ, da so v raznih krajih ogromne ruske države istočasno tudi razne vremenske prilike in se na ta način morebitna izguba enega kraja nadoknadi v drugih krajih. Dosedaj obratuje že 44 takih državnih tovarnih žit; od teh je 6 po 22.000 hektarjev zemlje, 9 30.000 hektarjev, 9 do 40.000 hektarjev, 10 do 50.000 in 10 preko 50.000 hektarjev. Njihovo število in obsežnost se bo v tekočem letu in nadalje še silno povečala. Medtem ko točasno državni poljedelski obrati zavzemajo šele 2 odstotka skupne poljedelske površine, se pričakuje, da bodo v letih 1932-33 dosegli že 25 in pol odstotka vsega poljedelstva in da bodo v naslednjih letih stalno in intenzivno narasčali. Cilj je jasen. Kmet privedliva odločen preokret v svojem družabnem bistvu iz individualnega gospodarja postaja "delavec agrarne tovarne," ki se bo od ostalega delavstva samo toliko razločeval, kakor se razlikuje delavec ene stroke od druge.

Kmet postaja delavec tudi po svojem gospodarstvem in družabnem načinu življenja in se pridružuje in vključuje v eno delavsko maso, ki naj bi bila nositeljica sovjetske državne šdeje. Velikanski produkcijski proces je to — gre za nič manj ko 130 milijonov sovjetskih kmetov — ki nima odločilne važnosti samo za Rusijo, temveč tudi za

ur na dan v dveh izmenah, s strežbo in sodelovanjem 2500 poljedelskih delavcev, da so to velikansko površino zorili, posejali, pobrali in povlačili. Delavci so se v ta namen pritegnili iz bližnje in daljnje okolice, spali so pod šotori in prehranjevali so se iz mobilne kuhinje. Ko je setev končana, ne vidi v vsem prostranstvu žive duše, samo baržunasto žitno zelenje valovi kakor velikansko morje, vse do časa žetve, ko zopet pride kdo ve od kod 6000 ljudi, ki v dveh ali treh tednih vao to deželo s stroji požanjejo in izmlatijo. Ugovora, da pri takem enostranskem obdelovanju zemlje obstoji možnost, da bi vremenske prilike lahko vso žetev uničile, sovjetska vlada ne dopusti, češ, da so v raznih krajih ogromne ruske države istočasno tudi razne vremenske prilike in se na ta način morebitna izguba enega kraja nadoknadi v drugih krajih. Dosedaj obratuje že 44 takih državnih tovarnih žit; od teh je 6 po 22.000 hektarjev zemlje, 9 30.000 hektarjev, 9 do 40.000 hektarjev, 10 do 50.000 in 10 preko 50.000 hektarjev. Njihovo število in obsežnost se bo v tekočem letu in nadalje še silno povečala. Medtem ko točasno državni poljedelski obrati zavzemajo šele 2 odstotka skupne poljedelske površine, se pričakuje, da bodo v letih 1932-33 dosegli že 25 in pol odstotka vsega poljedelstva in da bodo v naslednjih letih stalno in intenzivno narasčali. Cilj je jasen. Kmet privedliva odločen preokret v svojem družabnem bistvu iz individualnega gospodarja postaja "delavec agrarne tovarne," ki se bo od ostalega delavstva samo toliko razločeval, kakor se razlikuje delavec ene stroke od druge.

Kmet postaja delavec tudi po svojem gospodarstvem in družabnem načinu življenja in se pridružuje in vključuje v eno delavsko maso, ki naj bi bila nositeljica sovjetske državne šdeje. Velikanski produkcijski proces je to — gre za nič manj ko 130 milijonov sovjetskih kmetov — ki nima odločilne važnosti samo za Rusijo, temveč tudi za

ur na dan v dveh izmenah, s strežbo in sodelovanjem 2500 poljedelskih delavcev, da so to velikansko površino zorili, posejali, pobrali in povlačili. Delavci so se v ta namen pritegnili iz bližnje in daljnje okolice, spali so pod šotori in prehranjevali so se iz mobilne kuhinje. Ko je setev končana, ne vidi v vsem prostranstvu žive duše, samo baržunasto žitno zelenje valovi kakor velikansko morje, vse do časa žetve, ko zopet pride kdo ve od kod 6000 ljudi, ki v dveh ali treh tednih vao to deželo s stroji požanjejo in izmlatijo. Ugovora, da pri takem enostranskem obdelovanju zemlje obstoji možnost, da bi vremenske prilike lahko vso žetev uničile, sovjetska vlada ne dopusti, češ, da so v raznih krajih ogromne ruske države istočasno tudi razne vremenske prilike in se na ta način morebitna izguba enega kraja nadoknadi v drugih krajih. Dosedaj obratuje že 44 takih državnih tovarnih žit; od teh je 6 po 22.000 hektarjev zemlje, 9 30.000 hektarjev, 9 do 40.000 hektarjev, 10 do 50.000 in 10 preko 50.000 hektarjev. Njihovo število in obsežnost se bo v tekočem letu in nadalje še silno povečala. Medtem ko točasno državni poljedelski obrati zavzemajo šele 2 odstotka skupne poljedelske površine, se pričakuje, da bodo v letih 1932-33 dosegli že 25 in pol odstotka vsega poljedelstva in da bodo v naslednjih letih stalno in intenzivno narasčali. Cilj je jasen. Kmet privedliva odločen preokret v svojem družabnem bistvu iz individualnega gospodarja postaja "delavec agrarne tovarne," ki se bo od ostalega delavstva samo toliko razločeval, kakor se razlikuje delavec ene stroke od druge.

Kmet postaja delavec tudi po svojem gospodarstvem in družabnem načinu življenja in se pridružuje in vključuje v eno delavsko maso, ki naj bi bila nositeljica sovjetske državne šdeje. Velikanski produkcijski proces je to — gre za nič manj ko 130 milijonov sovjetskih kmetov — ki nima odločilne važnosti samo za Rusijo, temveč tudi za

ur na dan v dveh izmenah, s strežbo in sodelovanjem 2500 poljedelskih delavcev, da so to velikansko površino zorili, posejali, pobrali in povlačili. Delavci so se v ta namen pritegnili iz bližnje in daljnje okolice, spali so pod šotori in prehranjevali so se iz mobilne kuhinje. Ko je setev končana, ne vidi v vsem prostranstvu žive duše, samo baržunasto žitno zelenje valovi kakor velikansko morje, vse do časa žetve, ko zopet pride kdo ve od kod 6000 ljudi, ki v dveh ali treh tednih vao to deželo s stroji požanjejo in izmlatijo. Ugovora, da pri takem enostranskem obdelovanju zemlje obstoji možnost, da bi vremenske prilike lahko vso žetev uničile, sovjetska vlada ne dopusti, češ, da so v raznih krajih ogromne ruske države istočasno tudi razne vremenske prilike in se na ta način morebitna izguba enega kraja nadoknadi v drugih krajih. Dosedaj obratuje že 44 takih državnih tovarnih žit; od teh je 6 po 22.000 hektarjev zemlje, 9 30.000 hektarjev, 9 do 40.000 hektarjev, 10 do 50.000 in 10 preko 50.000 hektarjev. Njihovo število in obsežnost se bo v tekočem letu in nadalje še silno povečala. Medtem ko točasno državni poljedelski obrati zavzemajo šele 2 odstotka skupne poljedelske površine, se pričakuje, da bodo v letih 1932-33 dosegli že 25 in pol odstotka vsega poljedelstva in da bodo v naslednjih letih stalno in intenzivno narasčali. Cilj je jasen. Kmet privedliva odločen preokret v svojem družabnem bistvu iz individualnega gospodarja postaja "delavec agrarne tovarne," ki se bo od ostalega delavstva samo toliko razločeval, kakor se razlikuje delavec ene stroke od druge.

ur na dan v dveh izmenah, s strežbo in sodelovanjem 2500 poljedelskih delavcev, da so to velikansko površino zorili, posejali, pobrali in povlačili. Delavci so se v ta namen pritegnili iz bližnje in daljnje okolice, spali so pod šotori in prehranjevali so se iz mobilne kuhinje. Ko je setev končana, ne vidi v vsem prostranstvu žive duše, samo baržunasto žitno zelenje valovi kakor velikansko morje, vse do časa žetve, ko zopet pride kdo ve od kod 6000 ljudi, ki v dveh ali treh tednih vao to deželo s stroji požanjejo in izmlatijo. Ugovora, da pri takem enostranskem obdelovanju zemlje obstoji možnost, da bi vremenske prilike lahko vso žetev uničile, sovjetska vlada ne dopusti, češ, da so v raznih krajih ogromne ruske države istočasno tudi razne vremenske prilike in se na ta način morebitna izguba enega kraja nadoknadi v drugih krajih. Dosedaj obratuje že 44 takih državnih tovarnih žit; od teh je 6 po 22.000 hektarjev zemlje, 9 30.000 hektarjev, 9 do 40.000 hektarjev, 10 do 50.000 in 10 preko 50.000 hektarjev. Njihovo število in obsežnost se bo v tekočem letu in nadalje še silno povečala. Medtem ko točasno državni poljedelski obrati zavzemajo šele 2 odstotka skupne poljedelske površine, se pričakuje, da bodo v letih 1932-33 dosegli že 25 in pol odstotka vsega poljedelstva in da bodo v naslednjih letih stalno in intenzivno narasčali. Cilj je jasen. Kmet privedliva odločen preokret v svojem družabnem bistvu iz individualnega gospodarja postaja "delavec agrarne tovarne," ki se bo od ostalega delavstva samo toliko razločeval, kakor se razlikuje delavec ene stroke od druge.

ur na dan v dveh izmenah, s strežbo in sodelovanjem 2500 poljedelskih delavcev, da so to velikansko površino zorili, posejali, pobrali in povlačili. Delavci so se v ta namen pritegnili iz bližnje in daljnje okolice, spali so pod šotori in prehranjevali so se iz mobilne kuhinje. Ko je setev končana, ne vidi v vsem prostranstvu žive duše, samo baržunasto žitno zelenje valovi kakor velikansko morje, vse do časa žetve, ko zopet pride kdo ve od kod 6000 ljudi, ki v dveh ali treh tednih vao to deželo s stroji požanjejo in izmlatijo. Ugovora, da pri takem enostranskem obdelovanju zemlje obstoji možnost, da bi vremenske prilike lahko vso žetev uničile, sovjetska vlada ne dopusti, češ, da so v raznih krajih ogromne ruske države istočasno tudi razne vremenske prilike in se na ta način morebitna izguba enega kraja nadoknadi v drugih krajih. Dosedaj obratuje že 44 takih državnih tovarnih žit; od teh je 6 po 22.000 hektarjev zemlje, 9 30.000 hektarjev, 9 do 40.000 hektarjev, 10 do 50.000 in 10 preko 50.000 hektarjev. Njihovo število in obsežnost se bo v tekočem letu in nadalje še silno povečala. Medtem ko točasno državni poljedelski obrati zavzemajo šele 2 odstotka skupne poljedelske površine, se pričakuje, da bodo v letih 1932-33 dosegli že 25 in pol odstotka vsega poljedelstva in da bodo v naslednjih letih stalno in intenzivno narasčali. Cilj je jasen. Kmet privedliva odločen preokret v svojem družabnem bistvu iz individualnega gospodarja postaja "delavec agrarne tovarne," ki se bo od ostalega delavstva samo toliko razločeval, kakor se razlikuje delavec ene stroke od druge.

ur na dan v dveh

Sir Arthur Conan Doyle:

IZGUBLJENI SVET

(THE LOST WORLD) Roman

Zaboji s strelivom in živili so bili križem razmetani po taborišču, kakor tudi naši nesrečni fotografski aparati in skladi s ploščami, vendar pa ni ničesar manjkalo. Zato pa je izginila vsa hrana, katero smo že imeli na prostem, in katere — kolikor sem se spominjal — je bilo prav veliko. Torej so naskočile taborišče živili, ne pa ljudje, zakaj ti bi seveda pograbili in odnesli vse kar bi našli.

Če pa so to bile živali ali samo ena strahovita žival, kaj se je potem zgodilo z mojimi sopotniki? Divja zver bi jih nedvomno raztrgala in pustila ležati njih ostanke. Res je lahko pričala ta grozna krvava mlika samo o nekem nasilstvu. Počast nalik oni, ki me je preganjala ponoči, bi lahko tudi kam odnesla žrtev kakor mačka miško. V tem slučaju sta morebiti planila preostala dva in jo zasledovala. A vžela bi nedvomno potem s seboj svoji puški. Čim bolj sem napenjal svoje utrjene in zmedene možgane, tem manj sem si mogel vse zadostno pojasniti. Preiskal sem ves gozd naokrog, a nisem našel nobenih sledov, ki bi mi lahko pomagali dospeti do kateregakoli zaključka. Slednjič sem se zašel in samo srečna slučajnost me je pripeljala po enournem tavanju zopet v taborišče.

Nenadno pa me je prešinila misel, ki mi je vsaj malo olajšala srce. Nisem bil popolnoma osamljen na svetu. Spodaj od vzhodju skale je čakal zvesti Zambó, ki sem ga mogel vedno lahko poklicati. Stopil sem torej k robu planote in pogledal navzdol. Res, čepel je v odeje zavil ob ognju v svojem malem taborišču. A na moje začudenje je sedel poleg njegove druge mož. Za trenutek mi je zavirskalo srce od veselja, ker sem si domišljeval, da se je morebiti posrečilo enemu izmed mojih tovarišev se rešiti na ono stran. A razočaral sem se, ko sem pogledal zopet. Vzhajajoče sonce je možu pošljalo na polt, in se je rdečkasto zasvetilo. Bil je Indijaneec. Glasno sem zaklical in pričel mahati z žepnim robcem. Zambó je takoj pogledal gori, mi pomahal z roko in se pričel vzpenjati na vrh skale. Kmalu je že stal na vrhu meni nasproti pa z globoko žalostjo poslušal zgodbo, ki sem mu jo povedal.

"Vrag jih je odnesel, massa Malone, kaj pa," je rekel. "Grete v vražjo deželo, sah, pa vas vse pobere. Pustite si svetovati, massa Malone, pa pridite hitro doli, dokler še ni tudi vas pobral."

"Kako pa naj pridem doli, Zambó?"

"Ovičajke naberite po drevesih, massa Malone. Na to stran jih vrzite. Na ta stran jih privežem, pa imate most."

"Na to smo že mislili, toda tu ni ovičajk, da bi nas lahko zdržale."

"Po konopce pošljite, massa Malone."

"Koga pa naj pošljem, pa kam?"

"K Indijancem pošljite, sah, v vaši, dosti je jermenov po indijanskim vaseh. Tam spodaj je Indijaneec, tega pošljite."

"Kdo pa je ta?"

"Eden od naših Indijancev. Oni drugi so ga nabili pa mu vzeli zaslužek. Prišel je k nam nazaj. Pravi, da pismo ponese. Pa tudi konopce prinese — karkoli že dobi."

Pismo da ponese! Zakaj ne? Morebiti nam pripelje pomoč; na vsak način pa bomo tu vedeli, da nismo dali zastonj življenja, ko dobijo prijatelji v domovini poročilo o vsem, kar smo storili za znanost. Imel sem že itak dve za odposiljatev pripravljene pismi. Ta dam porabim za to, da spišem še tretje s poročilom o vseh mojih doživljajih do zadnjega trenutka. Naj potem izroči Indijaneec vse te podatke javnosti. Naročil sem torej Zambóju, naj zvečer pride zopet gori in sem popisoval ves ta pusti, žalostni dan svoje sinočne pustolovščine. Priložil sem tudi pismo na kateregakoli belega trgovca ali kapitana na parni-

ku, če bi ga kje dobil Indijaneec, z nujno prošnjo, naj nam pošlje konopce, od katerih je odvisno naše življenje. Zvečer sem izročil pismo Zambóju z denarnico vred. V njej so bili trije angleški sovražni (angleški zlatnik, ki je vreden en funt šterlingov), da bi jih dal Indijaneec pa mu obljubil še dvakrat toliko, če se res povrne s konopci.

Zdaj torej veste, dragi Mr. McArdle, na kak način dobite poročila, pa veste tudi resnico za slučaj da nikoli ničesar ne boste več čuli o vašem nesrečnem dopisniku. Nocoj sem pretruden in prepotrt, da bi napravil kake načrte. Jutri pa moram izmisliti katerikoli način, da ostanem v stiku s taboriščem in da lahko pošljem sledove svojih nesrečnih prijateljev.

TRINAJSTO POGAVJJE

Slika, na katero ne pozabim nikoli

V trenutku, ko je zahajalo sonce in se bližala žalostna noč, sem zagledal spodaj sredi brezmejne planjave osamljeno Indijanečvo postavo pa gledal za njim, našim edinim slabim upanjem na rešitev, dokler se ni izgubil v zahajajočem soncu, rožnati megli, ki se je dvigala med menoj in reko v daljavi.

Bilo je že popolnoma temno, ko sem se povrnil v naše izropano taborišče, in zadnje, kar sem videl, je bila rdečkasta luč Zambóvega ognja; ostal je edina svetla točka na vsem širokem svetu tam spodaj, kakor je bila navzočnost zvestega zamočca edina tolažba za moje obupano srce. Sicer pa sem se prvič, od kar nas je zadela nesreča, počutil nekoliko boljše, dobro se mi je storilo pri misli, da bo zvedel svet, kaj smo opravili, da se ne bodo v najslabšem slučaju izgubila z našimi kostmi vred tudi naša imena, temveč se bodo ohranila za potomce kakor tudi sadovi našega raziskovanja.

Hudo je pač bilo ostati in spati v nesrečnem taborišču, a prenočiti kar sredi divjega gozda bi bilo še bolj grozno. Za eno ali za drugo sem se moral vsekakor odločiti. Previdnost me je svarila, da bi bilo najbolje ostati pokoncu na straži, a izmučeno telo je nasprotno oblastno zahtevalo počitka. Povzpem sem se na vejo orjaškega gingkovke drevesa, a bila je pregledka, da bi gori lahko varno čepel: najbrž bi strmoglavil na tla in si zlomil vrat, čim bi zadel. Zato sem se zopet spustil na tla in pričel ugihati, kaj naj počnem. Zagrabil sem slednjič vhod v našo zarebo, našel v trikotu tri posamezne ognje, na hitro sem zadostno povečerjal in takoj trdno zaspal, da naposled doživim nepričakovano in jako veselo prebujenje. Na vse zgodaj, baš ob svitanju, se mi je spustila na pleče neka roka, in ko sem planil ves drhteč od razburjenja na noge ter pograbil puško, mi je ušel radostni krik, kajti zagledal sem v sivkasti mrzli luči, da kleči poleg mene lord John.

Bil je on — pa zopet ni bil. Ko sem ga zapustil, je imel miren nastop, neoporečno zunanost in brezhibno obleko. Zdaj pa je bil bled, divje je gledal in tako težko dihal, kot da bi moral daleč in naglo teči. Njegov suhi obraz je bil krvav in razpraskan, od obleke so ostale samo cunje, in klobuka ni bilo več. Obstrmel sem pri tem pogledu, a Roxton mi ni pustil časa za vprašanje. Brskal je po naših stvarih in govoril istočasno naprej.

"Hitro mladenič! Hitro!" je klical. "Vsak trenutek je dragocen. Tujak sta dve puški — vzemite ju! Ostali dve imam jaz. Tako, zdaj pa si naberite nabojev, kolikor jih le morete nositi. Natrajte si z njimi vse žepce. Tako, gotovo je! Zdaj pa še nekaj hrane. Pol tuceta skatel bo nama zadostovalo. Zdaj je vse v redu! Zdaj ni časa za razgovore in ugibanja, požurite se. Le hitro naprej, sicer sva izgubljena!"

(Dalje prihodnjik.)

Ilija Erenburg: ŽEPNA SVETILJKA

Kaj naj še rečem? Dolg čas mi je ... Vlak se je ustavil, ne more peljati dalje. Noč, veter, pusti novembarski veter. Kam naj grem? Temno in hladno je. Niti enega ognja ni blizu, le neke v daljavi grmijo topovi. Stopil sem v lužo, ne, to ni luža, pravo blato je, skoraj bi se bil pogreznil vanj. Kje so nas vendar odložili? Mesto? Vaso? Kolnem: "nom d'un chien!" Nekdo mi iz teme vljudno odgovori:

"Imate popolnoma pravi!"

Neznavec, ki stoji prav tako do kolen v blatu, sveti z žepno svetilko po nekih razvalinah in mi pravi:

"Žepna svetilka je res izvrstna reč. Ali bi mogoče kupili eno? Tri franke ..."

Končno se najdeva pred staro hišo, — "on loge o pied et a cheval." Zebe me v tej kamri, kjer smrdi po kleti in mihi. Hitro se slečem. Spim ... Trkanje.

"Kaj je?"

"Spravite se takoj v klet! Obstreljevanje se je pričelo."

čem. Spodaj je voda, ogromni sodi, steklenice, podgani piše in mračna družba: gospodinja v spodnji sratelj, star abbe v širokem talarju, dva vojaka in moj sopotnik. Le-ta je trgovski potnik neke tovarne žepnih svetilk. Strašno se boji:

"Ko bi bil vedel, ne bi prišel. Prvič slišim to. Kakšna strahota!"

"Včeraj je v Saint Paulu prišlo v hišo in v kleti zasulo šest ljudi," hladnokrvno pripomni vojak.

Potnik zajede:

"Oh, oh! Od vsake prodane svetilke dobim borih 80 centimov ... Ali je vredno tvegati življenje? ..."

Obstreljevanje preneha. Drugi vojak veselo žvižga in trka s prsti po gospodinjinih mehih. To se pravi — dvori ji. Kurat šepeta: "Ave Maria!" Potnik nagovarja vse po vrsti:

"Kupite svetilko? Če ni drugače, dam tudi s popustom. Vse skupaj 2 franke 50 centimov. Kakšna luč! ..."

Vai zamejijo, ko jim nepričakovano svetloba posije naravnost v oči.

Nu, zdaj lahko gremo spat. Spravljam se pod odejo. Zebe

me. Spim. In znova — strašen ropot, glasovi, klet, ista družba. Veseli vojak in napol oblečena gospodinja se v zadregi spogledujeta. Abbe se ni utegnil niti obleči, le z belo rjuho se je ogrnil. Podoben je strašilu. Bur! Buh! Čemerni vojak razmišlja:

"Zelo blizu. Dni teden je v Arrasu granata priletela v hišo — enajst ranjenih in štirje mrtvi ..."

"Oh! ... In vse to za 80 centimov!" zastoka potnik.

"Smrt je velika skrivnost!" je nenadoma svedeno izjavil kurat.

"Samo pol ure pozneje naj pride!" se nasmešne veseli vojak.

Kako naj se pogrejem? Spal bi rad! Voda. Podgane. Vendarle gori pojdem. Gospodinja caplja za menoj in me vleče za suknjo.

"Za Boga, monsieur! ... Usmilite se me! Gori vas bodo ubili in jaz bom morala plačati 500 frankov kazni. Moj mož je na fronti, jaz pa, bedna ženska. — Ne razžalite me!"

"Kupite svetilko?" pripomni potnik. Dam vam jo za dva franke. Stvar je namreč v teh krajih neobhodno potrebna."

"Pustite me!"

Odidem.

"Usmilite se! Ubili vas bodo 500 frankov! ..."

"Smrt je največja skrivnost!"

Gospodinja in vojak gresta za sode. Tam je voda, podgane ... Doglej še? Ura je sedem. Dani se. Topovi so umolkli. Nikakor se ne morem ogreti. Ne pomaga mi niti tista rdeča 'kislava voda, ki smrdi po blatu in katero gospodinja imenuje kavo.

Grem na postajo. Daleč okoli ni žive duše. Kdaj pride vlak? Najdem stražnika, ki mi nejasno in zagonetno odgovori:

"Mogoče danes, mogoče kmalu ..."

Zaspim na klopi. Zbudim se — nekdo se sklanja nad menoj. Ah, ta prokleti potnik!

"Kako se počutite? Meni srce strašno utripa. Niti pomisliti ne smem, da bom kljub vsemu temu dobil le po 80 centimov od komada. Kupite svetilko! Dam vam jo za 1 frank 80 centimov, za 3 franke pa dve. Ne prebije brez nje! Danes se gotovo vse še enkrat začne."

O Gospod! Kako sem ga sit! Še vedno ta pusti, vlažni veter. Vlak ni in ga najbrže nikoli ne bo. Danes je ponedeljek, jutri torek. Kaj naj še rečem? Dolg čas mi je, strašno dolg čas ... (Iz rušine B. Z.)

Gene:

O dveh, ki so jih pomoloma obesili ...

Svet je tako čudovito urejen, da ima tudi kakšen oženjen človek včas god. Torej jako pametna uredba. In ima tudi čast, da je malo tako v polni meri upoštevanih uredb. Pri vsej stvari bi se dalo oporekati samo dejstvu, da človek ni gospodar svojega godu, ampak ga mora imeti takrat, kadar hočejo drugi. Čelo z denarjem se tukaj ni treba osamosvojiti, temveč je treba kar lepo čakati, da prideš v praksi na vrsto. Če je človek tako znana osebnost, kakor je bil referent Rupar, je takrat med njegovimi znaki halo, za katerega se je treba na bolj ali manj moker način oddolžiti.

Niti najmanj ni bil gospod Rupar razpoložen za god, ko sta ga pratika in koledar, podpirana po značih, postavila za slavljence. Njegovo nerazpoloženje je imelo takšno zgodovino.

Rupar se je bil po zadnjem godu čisto nepričakovano oženil. Če se obliči sam samec, se to navadno zgodi zaradi komodnosti, torej v glavnem zato, da človek kuhano je. Ljubezem se v takih primerih ravna po številkah. Če je žena približno četrto stoletja mlajša, je pa prav lahko mogoče, da iz njenih oči šine iskra, ki užge še napol zvoneli bencin v stari črpalki, ki jo anatomski imenujejo srce. Pri Ruparju se je zgodilo tako. Zato ni prav nič čudnega, da se je seznanil tudi z ljubosumnostjo, ko ju je nekega nedeljskega popoldne obiskal njegov nečak Viktor, lep in družaben fant pet in dvajsetih let, ki mu je bilo igrača napraviti vtis, in z vnmom pričel dvoriti mladi soprog, ki je poklone željno sprejemala.

Po nečakovem odhodu je Ruparju prvič prišla misel, da bi vprašal ogledalo, ali je verjetno, da bi mogel v lepoti uspešno tekmovali z mlajšimi na primer s nečakom Viktorjem — ne sicer povsod, a vsaj pri svoji ženi. S samo njemu lastno odkritostjo ga je ogledalo opozorilo na razkošno plešo, ki je grozila, da mu kmalu pobere tudi obrvi in ušesa z oglate glave, popolnoma ravnodušno mu je razodelo, da kumarast in višnjava nadahnjene nos ne povzdiguje lepote nad povprečno mero in da so vsega lica mnogo primernejša tarča za klofute kakor za poljube.

"Eh, kaj! Mladi so lepi, stari smo pa ožjenjeni! Dodajmo še, da imam pozicijo, pa sem za stran žene lahko približno brez skrbi, čeprav je nekako petnajstkrat povabila Viktorja na večerjo za večer pred mojim godom. — Ha! Mogoče bi pa le bilo dobro, če ženske očke ne koliko obrnem v pravo smer! Recimo, da ji odpovem večerjo in jo ubere k Mačku k starim

tovarišem, pa še znanca povabim tja, ki me bodo prišli vezovat. Zameriti mi ne bo mogla, saj bo naslednji dan ves dan moj god in se bo še lahko izkazala! — Viktor naj kar pride k nam ob osmih, ko bo ob sedmih že tema!"

Z vihnarnim navdušenjem so ga sprejeli znanci pri Mačku. Vsak vihar pa je uničujoč. Tako je bil tudi ta, zlasti za različne pijske.

Po nekako desetih vrčih in petem konjaku je v napitnicah izražana pozornost polagoma pričela popuščati in se je vsak tovariš po svoje boril z nevidnimi silami, ki so ga pehale naravnost tja, kamor bi bil najbolj nerad priletel. Ruparju, ki je bil v kratkih dnevih svojega zakona izgubil skoraj vso nekdajšo odpornost proti pijski, se je zdelo, da se je njegova glava izpremenila v lonec z godljo, ki jo izredno energično meša neviden kuhar. V želodcu je agitiralo za revolucijo pivo, ki je bilo izdelano v onem času, ko so v pivovarni še vladali socialisti. Samo primerneza trenutka je čakal gospod Rupar, da bi lahko neopaženo plačal in izginil. Kaj bi rekli drugi, mu ni bilo toliko mar, bal se je je strupenega jezika Mikuzvega, ki bi bil gotovo pričel govoriti o nekem, ki pleše in o drugem, ki žvižga.

Trenutek je prišel. Rupar je pograbil suknjo in klobuk, počakal, da so priplesala vrata mimo njega in se hitro opotekel skozi nje v noč.

Na Himalajo bodo laže prišli, kakor je on prišel do doma, na luno pa laže, kakor je on prilezel v predsobo, kjer je odločil klobuk in suknjo. Prenočiti je nameraval kar v gospodski sobi na zofi, ker se mu je zdelo, da se ne sme ženi kazati v tako omanjanem položaju. Legel je, toda kmalu ga je strahovita želja nagnala v kuhinjo.

V predsobi je spotoma prižgal luč, da bi se nekoliko razvedril in pogledal, kako bi najlaže prišel do kuhinje — in smola je bila tu!

Če bi ga bili samega obesili, ne bi bil Rupar bolj trezen, kakor je postal, ko je videl, da visi v predsobi svetla suknja in rjav klobuk. Njegova klofuta je bila vendar siva, suknja pa marengasta! Brez dvoma je nekdo bil v stanovanju! — Vlomilec? Prav mogoče verjetno. Sicer se res tako boje umazanih rok, da poslujejo v rokavih, da bi v predsobah odlagali, se pa še ni slišalo. Tedaj pa — s silnim skokom se mu je srce poglavo proti grlu:

"O milijon hudičev! Zato sem tako težko šel k Mačku! — Viktor! Njegovo je to! Čigavo pa! — Sem prav radoveden, kako bo brez moje vednosti prišel domov!"

Zaklenil je vsa vrata in se splazil v spalnico ... Vse mirno, žena je spala. Uiti mi tako ne more, je mislil, se vlekli in zapal brez pijske.

Strahovito razbijanje po vratih ga je vrglo pokonci, ko je bil že dan.

"Ježeš! Kristeš! Marija! Gospod! Morilec! tatovi! pomagajte!"

Planil je k vratom in odprl.

"Hvala Bogu Gospod, samo midva sva še živa, drugi so pa gotovo vsi proci! Vse je zaklenjeno in vse tiho."

"Ne norite, Mici! — Čigavo je to?"

"O kranjska Marija! Kako pa naj jaz to vem, gospod?"

Ze tako je Ruparju brenčala v glavi vsa ljubljanska industrija, pri tem vprašanju je pa še pet novih tvornic pričelo z obračtom, tako da revež ni slišal prihoda žene.

"Kot pa vendar hodiš tako dolgo, očka?" je nežno vprašala.

Z najstrožjim obrazom in brez besede je pokazal na oba obesenca.

"Mici, pripravite zajtrk!" je ukazala žena, ki je videla, da je mož izredno razburjen. Ko sta bila sama, je pa vprašala:

"V katere obraze se pa kremiš? Saj si skoraj ne upam čestitati za god!"

"Čigava je ta suknja in klobuk?"

Razumela ga je in nejevoljno rekla: "Še nekoliko bi bil spal, da bi majkeno bolj trezno mislil!"

"Ne spozabi se do misli, da sem pijan!"

"Prisrmoda! Mogoče celo misliš, da je nečak Viktor, ki ga tako težko vidiš ... Kar išči!"

Ze se obrnila.

Zunaj je zapel zvonec.

Hotela je odpreti, pa ni šlo. Začudeno je pogledala moža, ki je zmagoslavno rekel:

"Ha, draga moja! Toliko sem bil prisrmoden, da sem zapri vsa vrata! Nihče mi ne bo ušel!"

Žena je samo s prstom pokazala na čelo.

Zvonec je spet zapel z daljšim energičnejšim glasom.

Šele tedaj se je Rupar odločil in šel odpirat. Pri vratih pa je zazibal od začudenja, ko je v rokah tuje služkinje zagledal svojo suknjo in klobuk.

"Gospod Mikuz prav lepo pozdravljajo in sporočajo, da so vaš gospod sinoči zamenjali suknjo in klobuk. Oh, saj kar tamle visi vse skupaj! Pa z Bogom!"

Kaj takega! In njemu za god! Še pogledati si ni upal proti ženi. Ta pa se mu je s smehljajem približala in ga potapljala po obrazu.

"Ubožček, kar leži še nekoliko, bo pa popoldne tvoj god! Za kazen bom pa Viktorja povabila na kosilo!"

KJE JE?

Rad bi izvedel kje je Charles Schmuck, član društva št. 368 S. N. P. J., Portage, Pa. Meseca novembra 1929 je neznan kam izginil, iskali smo ga po vseh naselbinah v katerih se je on preje nahajal ali brez uspeha. Cenjene rojake, ki ga poznajo prosim, naj me blagovolijo obvestiti, če bo pa sam čital ta oglas naj se nemudoma javi na moj naslov: Frank Zaman, tajnik dr. št. 368, Box 101, Puritan, Pa. (Adv.)

RAD BI IZVEDEL

za svojega brata Jože Muca iz Gornje Lovkice št. 8 pri Metliki. Nahajal se je v Californiji, sedaj ne vem, kje je. Rojake prosim, če je komu znano in če kdo ve o njem, prosim, da mi javite njegov naslov—ako bo pa sam čital ta oglas, naj se mi javi na naslov: Anton Muc, 3 Miller Ave., W. Toronto, Ont., Canada.—(Adv.)

SEZNANITI SE ŽELIM

z žensko, samsko ali vdovo, v starosti 50 ali več let. Naj bi bila vitke rasti in dobra kuharica brez otrok; delo bo imela samo z menoj. Ako se bova sporazumela, jo tudi poročim. Za več pojasnila in sliko pišite na spodnji naslov. Tajnost jamčena. Joe Samec, 444 Fulton st., Fresno, Calif.—(Adv.)

IŠČEM DVA ROJAKA

namreč bratrance Johna Tomasič, št. 59 in John Skok, št. 62, oba sta iz Bača, prvi pri St. Petru na Krasu. Prosim ju, da mi oglašita na moj naslov: Vincenc Tomasič, 1414 Alabama Ave., Sheboygan, Wis.—(Adv.)

Kadar ste nadlegovani vled zaprtnice

Zaprtica povzroča, da se naberejo strupeni ostanki. Ti strupi go posreže preneti pri vnetih telesih in se vzhodno vseh bolnic odlašajo, izboljšujejo stanje. Nuga-Tone očisti telo in strupi iz bolnih gojnih snovi očistijo organi in mehke in grobe zaprtice. Ko so ti strupi pregnani iz sistema, izboljša in drugi organi pridobijo novo moč in živijo v milice postanejo močnejši. Nuga-Tone daje dober apetit, hrana se lažje prebavi, spanje je energično in počitno, telesa zdravijo, izboljšana telesa in splošno zdravje se v celoti izboljša. Vsi lahko dobijo Nuga-Tone, ki jo se prodajajo zdravila. Ako vaš trgovski stola v vaši, pošljite mu, naj letna naroči za vas od njegovega predstavništva. (Adv.)

NAZNANILO

Društvo našega tajnika in tajnice ne tem pomenu naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov in članice, naslove novih članov, izmenjave in naslove odstojnih, izmenjave in izobčene članov naznaniti upravništvu Prosvete, da se lahko teče vredi imenik za polljanje lista Prosveta. Imena in naslove, katere pošljete glavnemu tajniku, ostanejo tam v arhivu in jih upravništvo ne dobi. Torej je zelo važno, da vselej pošljete na našo zeto pripravljeneh listov na našo naslovno upravništvo Prosvete. Pri vsaki spremembi naslova naj se vselej omeni stari in novi naslov. Upravništvo siljudno upira da društveni tajnik in tajnica ne upoštevajo. —Phila Godina, upravitelj.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenakem, hrvatskem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene smerna, unijako delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA